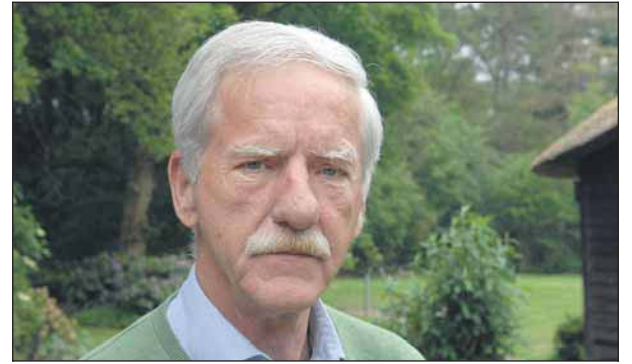

Het Chemiepark in Delfzijl.

Foto: DvH/N/Kees van de Veen

Ook thuis heeft de chemiemanager heel wat uit te leggen

Hans ten Cate, oud-directeur van het Chemiepark.

Foto: Jan Anninga

Het Chemie Park in Delfzijl bestaat 50 jaar. Het waren vijftig jaren vol ups en downs, maar onderhand komt ongeveer vijftien procent van de nationale chemie uit Delfzijl.

Door Bouke Nielsen

Tot enkele jaren geleden reden er chloortreinen tussen Delfzijl en het Botlekgebied. Dat gaf geregeld aanleiding tot fel protest.

Hoe het milieubesef groeide in een halve eeuw chemische industrie in Delfzijl

De chemische industrie van 50 jaar geleden is niet de chemische industrie van nu. Het Chemiepark in Delfzijl dat op 5 juni 1958 van start ging met een sodafabriek is ook totaal niet meer te vergelijken met dat van nu: qua omvang niet, qua techniek niet, qua mentaliteit niet en qua imago niet.

Een voorbeeld: begin jaren zeventig vertelde een brandweerman van de locatie dat volgens de vergunning per jaar een halve kilo kwik op de Eems geloosd mocht worden en zei hij heel geïrriteerd: "Maar er zijn dagen dat die hoeveelheid er in één keer in gaat." Hij voegde er nog een verhaal aan toe over lekkende treinwagons, chemische troep liep soms in een straatje uit de wagen en al het personeel wandelde er in een grote boog omheen. De brandweerman toen: "Het is een mentaliteit, er wordt niemand op aangesproken."

Het was de tijd dat de burger zijn verfristen aanleedte met terpentijn en achter in de tuin dumpte, de tijd dat vuilnis zo in het diep werd gekiept en bedrijven midden in de stad huisden.

"Ik ben opgegroeid in Eibergen en daar had mijn oom een textielbedrijf", zegt Hans ten Ca-

te, oud-locatiedirecteur van het Chemie Park in Delfzijl (van 1998 tot 2002). "De ene dag zag ik blauw water richting het riviertje De Berkel gaan, de andere dag rood water. En toen ik daar een vraag over stelde aan mijn vader, werd ik heel boos: ik had geen kritiek te hebben..."

Ten Cate (62), woonachtig aan de lommerrijke rand van Emmen, heeft de chemische historie van nabij beleefd. "Na de oorlog, in de vijftiger en zestiger jaren, had je een economische groei met de Chinese cijfers van nu. Ik had toen al iets van: dit kan toch zo niet doorgaan?! De troep die er werd gemaakt... onvoorstelbaar!"

Er was geen oplossing voor de troep die de chemie en ook andere sectoren in die tijd maakten, stelt Ten Cate. "Ik heb hier ook in Emmen gewerkt", vertelt hij, "en er werd van alles geloosd op het Bargermeerkanaal. Nu is het weer schoon, maar er is jaren lang getouwtrek geweest over de kosten van die schoonmaak."

"Niemand stond er bij stil dat het niet kon", vervolgt Ten Cate. "Er waren sloten en rivieren in die tijd waar totaal geen leven in zat. Maar niet alleen de industrie was ervoor verant-

woordelijk. Wat dacht je van al landbouwgiften die toen nog mochten worden gebruikt?"

Wat is er sindsdien veranderd: de mentaliteit, de kennis, de mensen? Er is nu immers volop zorg voor de effecten van de chemie op het milieu. "Wat er veranderd is, is de overheid", meent Ten Cate. "Die zei: Dit kan zo niet langer. Dat gebeurde natuurlijk onder druk van allerlei milieubewegingen. Er was aanvankelijk veel protest, maar de industrie begreep ook wel dat het maatschappelijk niet meer kon."

De mentaliteitsverandering is keihard afgedwongen, vindt Ten Cate. "Binnen Akzo werd het grootscheeps aangepakt. Rond 1989 was er het project Steeds Beter. Iedere medewerker, van hoog tot laag, moest films over milieueffecten bekijken en deelnemen aan gespreksgroepen. De milieuboodschap werd je flink ingepeperd."

Het zat fout tussen de oren van de mensen. Ten Cate: "Toen ik in Emmen zat, werden heel veel producten afgekeurd. Dat ging allemaal naar de stort. Tonnen en tonnen per jaar. De kosten daarvan maakten een milie-

vriendelijker aanpak aantrekkelijk. Er waren in die tijd ook veel ongevallen. Langzaam werd dat teruggebracht. Het management werd er simpelweg op afgerekend. Je hebt tegenwoordig binnen Akzo echt wat uit te leggen als er een ongeval op je lokatie is."

Maar het gaat zelfs verder: de manager heeft thuis ook wat uit te leggen. Ten Cate: "Ik kwam in 1992 in Hengelo bij de zoutproductie te werken. Dat was chemie, zo hoorden mijn kinderen. En die werden prompt, met mijn vrouw, lid van Greenpeace. En toen ik in 1998 naar Delfzijl ging, werd iedereen lid van de Waddenvereniging. Ik zou thuis echt iets te verantwoorden hebben gehad als er iets ernstigs op milieugebied zou zijn gebeurd. Er waren thuis dus stevige discussies aan tafel. Ten Cate: "Ik kreeg kritische opmerkingen als er iets in de krant stond. Ik zat in Delfzijl ten tijde van de chloortransporten. Dan moest ik wel eens wat vragen beantwoorden... Niet dat er ooit enig gevaar is geweest, maar als er maar iets met een trein gebeurde, moest je steeds weer lezen en horen dat Delfzijl aan een ramp was ontsnapt. Dat was de grootste mogelijke flauwekul, want er is nooit gevaar geweest."

"De troep die er werd gemaakt... onvoorstelbaar"

Vijftig jaar vooruitkijken...

Delfzijl was nog een stadje met 11.000 inwoners toen in het midden van de vorige eeuw de industrialisatie werd ingezet. Hoopvol werd gesproken over een verdubbeling van de bevolking binnen tien jaar en zelfs over 60.000 inwoners na enige decennia.

Er wordt in die tijd hard gewerkt om van Delfzijl een aantrekkelijke woonplaats te maken, met volop recreatie.

In een krant uit het midden van de jaren vijftig zegt iemand op het gemeentehuis over de ontwikkelingen: "Je moet eigenlijk 50 jaar vooruit zien, maar dat kunnen we nu eenmaal niet. We hebben ook niet het geld dat we nodig hebben. We zullen de eerste jaren beslist een te grote jas aantrekken, maar dat kan niet anders. Doen we dat niet, dan zijn we straks niet klaar..."

Zijlstra wilde het

Dat het Chemie Park er 50 jaar geleden kwam, had een nationaal belang. Eigenlijk wilde het toenmalige Akzo Nobel, de Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie (KNZ), helemaal geen sodafabriek in Delfzijl beginnen, maar de minister van financiën Jelle Zijlstra drukte dat door.

Nederland zat nog steeds in de opbouw na de Tweede Wereldoorlog en er

was veel glas nodig. En voor de productie van glas is soda van het grootste belang. Nederland was voor soda echter volledig aangewezen op buitenlandse bedrijven. Dus moest er een sodafabriek komen en als KNZ dat deed, kreeg het ook de beschikking over de immense zoutlaag die bij een onderzoek naar gas bij Veendam was aangetroffen.

Ont-Akzoën

Akzo Nobel is al jaren bezig zich terug te trekken uit de chemie en dus uit Delfzijl. Bedrijven op de lokatie worden verkocht (Brunner Mond, Teijin Twaron), gesloten of er worden derden in nieuwe joint-ventures getrokken. Maar al die acties hebben er niet toe geleid dat de basis onder het Chemie Park is verzwakt. Integendeel: de positie kon wel eens sterker zijn dan ooit.

Rond Bio MCN zijn voortvarende initiatieven gaande (plannen voor een investering van 1,5 miljard voor projecten in het kader van Biobased Economy), in de chloor is net voor honderden miljoenen geïnvesteerd, Teijin Twaron blijft maar uitbreiden en daarnaast heeft een Chinese chemieus plannen voor een nieuw park ter grootte van 80 hectare. Maar één ding hebben ze in Delfzijl door de jaren heen ook geleerd: plannen zijn nog geen investeringen.

Op het Chemiepark is het milieu een factor van belang geworden.

Foto: DvH/N/Jan Zeeman

■ ZOUT EN AARDGAS

Zout en aardgas vormen de twee grondstoffen voor het Chemie Park in Delfzijl. Het levert de volgende (half)fabrikaten op: zout, soda, chloor, supervezel Twaron, gechloteerd pvc, calciumchloride, natriumbicarbonaat, ethyleenamines, elektriciteit en biomethanol.

■ 5000 BANEN

Er werken ongeveer 1100 mensen op het Chemie Park. Circa 500 bij de dochters van Akzo Nobel en haar joint-ventures en ongeveer 600 bij de andere bedrijven die overigens alle een Akzo-verleden hadden. Met indirecte banen erbij bedraagt de werkgelegenheid in totaal 5000 banen. In het verleden bedroeg de directe werkgelegenheid al eens 2000.

■ CHEMIE PARK

Het Chemie Park telt diverse bedrijven: Brunner Mond (soda), Akzo Nobel Zout, Akzo Nobel MCA en MEB (chloor), Bio MCN (biomethanol), Kemax (calciumchloride), Delamine (ethyleenamines), Dynea (formaldehyde), Delesto (stoom en stroom), Lubrizol (gechloteerd pvc) en Teijin Twaron (supersterke vezel).

■ 2 MILJARD EURO

Er is in totaal ongeveer 2 miljard euro geïnvesteerd in de lokatie die een totale oppervlakte van 100 hectare heeft en zich langs een weg van 2 kilometer lengte uitstrekt. Er is sprake van nóg een geheel nieuw complex van 80 hectare waarover een Chinees chemieconcern binnenkort een beslissing neemt.

■ CHLOOR

Door de verontrusting over de chloortreinen die tot voor enige jaren reden tussen Delfzijl en het Botlekgebied, is van chloor een negatief beeld ontstaan, maar het is een product dat heel veel toepassingen kent. Eigenlijk kunnen we niet zonder. Het zit in medicijnen, het wordt gebruikt voor medische ultrasonische (verpakking bloedplasma) en het is nodig om drinkwater te reinigen. En het zit zelfs in de witte bloedlichaampjes van de mens.